

Geven en ontvangen – wederkerigheid in het contact tussen mensen met en zonder beperking
Marja Jager-Vreugdenhil

‘De ongelijkwaardigheid blijft’

Marja Jager-Vreugdenhil begint haar workshop met een vraag. Stel, je krijgt het verzoek om in jouw buurt een nieuwe activiteit mee van de grond te tillen – wanneer zeg je ja?

Als ik al mensen kennen die ook meedoen, zegt één van de deelnemers.

Als ik weet dat het om meer gaat dan alleen brainstormen – ik zou ook willen helpen met anderen enthousiasmeren, zegt een ander.

Als er meer mensen uit de buurt worden uitgenodigd, zegt nummer drie.

Als duidelijk is wat er van me wordt verwacht, zegt nummer vier.

Het zijn precies die overwegingen die beleidsmakers nogal eens vergeten wanneer ze een nieuw initiatief opstarten, zegt Jager-Vreugdenhil. ‘Ze mogen zich vaker afvragen: wanneer zou ik zelf aan zo’n activiteit meedoen?’

Zeker als het gaat om mensen met een beperking, want over hen gaat het in deze workshop. Jager-Vreugdenhil, onderzoeker aan hogeschool Viaa, is betrokken bij de Werkplaats Sociaal Domein. Daar lopen vier projecten – in Dalfsen, Steenwijk, Zwartsluis en Zwolle – waarin buurtbewoners met en zonder beperking elkaar ontmoeten. De verwachting is dat ze hierdoor sociale contacten opdoen en een sterker sociaal netwerk krijgen. Maar lukt dat ook?

Er zijn best wat hindernissen te nemen. Zo wonen veel mensen met een beperking weliswaar gewoon in een wijk, maar is van sociale integratie geen sprake. Ze hebben vooral contact met elkaar. Soms houden buurtbewoners zonder beperking hen zelfs een beetje op afstand – uit angst voor overlast bijvoorbeeld. Uit een steekproef blijkt dat een derde van de wijkbewoners niemand kent met een beperking. Wie wel zo iemand kent, heeft het meestal over een familielid of collega. Het is bijna nooit zomaar een buurman of buurvrouw.

In het contact tussen mensen met en zonder beperking zijn met name wederkerigheid en gelijkwaardigheid belangrijke begrippen. Wederkerigheid valt uiteen in twee vormen: individueel en collectief. Van collectieve wederkerigheid is bijvoorbeeld sprake wanneer mensen samen in een moestuin werken en in ruil daarvoor ieder wat van de oogst mee naar huis krijgen. Ze hoeven zich niet één op één met elkaar te verhouden om waardering te ontvangen.

Veel mensen met een beperking geven de voorkeur aan collectieve wederkerigheid, weet Jager-Vreugdenhil inmiddels. ‘Ze houden ervan als ze een plek hebben waar ze erbij horen en waar het gewoon gezellig is. Deze vorm van contact is anoniemer, en daardoor gemakkelijker.’

Eén op één contact leggen gebeurt minder. En als het al voorkomt, dan blijft het binnen de setting waarin het ontstaat – de instelling of het wijkcentrum waar mensen elkaar ontmoeten. Het contact wordt niet voortgezet met bijvoorbeeld bij elkaar op de koffie gaan. Volgens de deelnemers aan de workshop is dat een teken dat zich, ondanks alle goede bedoelingen, toch

'iets van ongelijkwaardigheid' blijft voordoen in contacten tussen mensen met en zonder beperking.

Desalniettemin pleit Jager-Vreugdenhil voor het bestaan van *safe havens*: openbare plekken die toch als veilig worden ervaren en die kunnen functioneren als oefenplaats voor sociale contacten. 'De vraag is alleen: wie organiseert ze?'